

внутрішня форма слова. Виявлення способів утворення похідних слів здійснюється завдяки застосуванню понять і положень когнітивної лінгвістики, основною метою якої є пояснення суті зв'язку між мовою і мисленням шляхом аналізу мовних форм та репрезентованих ними структур знання. Методологічним інструментом такого вивчення є концептуальний аналіз. Він пов'язаний із пошуком тих спільних концептів, які підведені під один знак і представляють буття цього знака як маркера певної когнітивної структури [4]. Похідне слово розглядається як мовний знак, внутрішня форма якого структурується за допомогою однієї або декількох пропозиціональних схем. Типи таких схем запропоновані С. А. Жаботинською у семантиці лінгвальних мереж.

Лінгвокогнітивний аналіз похідних англійських іменників із суфіксами *-age*, *-ness* є поетапним процесом. Першим етапом є пошук похідних англійських іменників із зазначеними суфіксами у різних автентичних англійських джерелах. На другому етапі відбувається реконструювання внутрішньої форми досліджуваних одиниць із застосуванням пропозицій базисних фреймів. Третій етап полягає у побудові словотвірних моделей аналізованих одиниць, що супроводжується визначенням типу вихідної основи та ступеня продуктивності формальної моделі. На четвертому етапі визначається багатозначність формальних схем на основі зіставлення формальних і концептуальних моделей. Завершальним, п'ятим етапом є зіставлення концептуальних і формальних моделей похідних англійських іменників із суфіксами *-age* та *-ness*.

Таким чином, аналіз лінгвокогнітивних аспектів утворення похідних англійських іменників із суфіксами *-age*, *-ness* є можливим завдяки поєднанню понять і методик, запропонованих у традиційній і когнітивній теорії словотвору. Зазначена методика аналізу може бути застосована до аналізу словотвірних моделей з іншими словотвірними формантами.

Список використаних джерел:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М., 1969. – 608 с.
2. Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке / Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Вища школа, 1998. – 262 с.
3. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : Просвещение, 1977. – 213 с.
4. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативный процессов / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – Вип. 928. – С. 6–20.
5. Ильина А. Н. Словообразование в современном английском языке : учебное пособие для студентов экономических специальностей / А. Н. Ильина, С. Г. Кибасова. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 90 с.

Науковий керівник: к. філол. н., старший викладач В. А. Токарчук

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЕВОГО АКТУ НЕЗГОДИ

Н. Ю. Бутенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Мінімальною одиницею мовленнєвого спілкування вважається мовленнєвий акт (далі – МА) [4, 17]. Відомо, що поняття МА було запропоновано у 60-х роках ХХ століття англійським філософом і логіком Дж. Остіном. Відтоді поняття МА є одним із центральних і засадничих понять лінгвопрагматики [1, с. 79].

За Дж. Остіном, будь-який МА має складну трикомпонентну структуру й включає в себе три різні акти: локутивний, іллокутивний і перлокутивний [1, 80]. Локутивним актом є вимовляння мовцем речення, яке має певний зміст та конкретну пропозицію (співвіднесеність із позамовною дійсністю). Іллокутивним актом є реалізація мовцем своєї комунікативної мети, тобто це те, заради чого мовець здійснює весь мовленнєвий акт як свою конкретну мовленнєву дію. Перлокутивним актом є здійснюваний мовцем вплив на думки, дії та почуття адресата за допомогою вимовленого речення [1, 81].

Послідовник Дж. Остіна Дж. Серль запропонував ґрунтовану на іллокуції універсальну класифікацію МА, вирізнивши такі п'ять типів: декларації (декларативи), репрезентативи, експресиви, директиви та комісиви [1, 94-95].

Аналізований нами МА незгоди є респонсивним МА, оскільки він є завжди мовленнєвою реакцією адресата на конкретне висловлення мовця. МА незгоди – це акт вербальної взаємодії мовця та адресата, іллокутивною метою якого є маркування адресатом того, що сказане мовцем є таким, що не відповідає дійсності або інтересам адресата [5, 7]. МА незгоди здатний виражати всі види негативної реакції адресата: спростування, заперечення, осуд, невдоволення, несхвалення і т.п. [2, 111].

У залежності від ситуації та від способу і форми вираження, МА незгоди може належати до будь-якого із вирізнених Дж. Серлем МА. Це може бути [2, 110]:

1) репрезентатив, спрямований на те, щоб зафіксувати відповідальність адресата за своє висловлення незгоди, тобто за істинність свого судження;

2) директив, як прагнення адресата домогтися того, щоб мовець здійснив певну дію як реакцію на незгоду адресата;

3) комісив, спрямований на те, щоб змусити самого себе здійснити певну майбутню дію або дотримуватися певної лінії поведінки;

4) експресив, який виражає психологічний стан адресата у момент висловлення незгоди;

5) декларатив, результатом якого є здійснення справ, представлених в його пропозиційному змісті.

МА незгоди за кількістю реалізованих іллокутивних сил може бути простим (коли він має лише одну іллокутивну силу незгоди) і складним (коли він поєднує іллокутивні сили різних МА, наприклад: незгода + докір) [3, 20].

За способом вираження МА незгоди може бути експліцитним (прямим, або буквальним) та імпліцитним (непрямим, або небуквальним) [там само]. Експліцитні МА незгоди обов'язково повністю реалізують свій зміст мовними засобами вираження, а в імпліцитних МА незгоди значення незгоди не отримує словесного оформлення у структурі речення [5, 7], тобто в них інтенція адресата відрізняється від реального значення його висловлення. Наприклад:

(1) *"I don't think you know how much I owe you"*

"You don't owe me anything" (6, 172), де підкреслене висловлення є експліцитним МА незгоди.

(2) *"Wouldn't you like me to carry it for a while?"*

"Jesus carried a heavier burden. I can carry this for Him" (6, 191), де підкреслене висловлення є імпліцитним МА незгоди.

За своєю структурною будовою МА незгоди поділяються на прості та складні. Перші актуалізуються одним простим реченням, а другі складаються із простих [3, 21]. Наприклад:

(3) *"You're wasting your life here, my dear. You have an extraordinary voice. You should be using it"*

"I am using it. I – " (6, 119), де підкреслене висловлення є простим МА незгоди.

(4) *“Because we believe in the next world?”*

“No, Sister. Because you don't believe in this one. You ran away from it” (6, 219), де підкреслене висловлення є складним МА незгоди.

За типом інтерактивності МА незгоди можуть бути як односторонні, так і кооперативні. Односторонні МА незгоди не потребують негайного зворотного зв'язку, а кооперативні МА незгоди мають на меті виклик негайної реакції [3, 21].

Отже, у залежності від контексту, МА незгоди можна віднести до п'яти типів МА (за класифікацією Дж. Серля). Сам МА незгоди класифікується за такими критеріями, як кількість іллокутивних сил, спосіб вираження, структура, тип інтерактивності. Така конкретна класифікація уможливує більш ґрунтовний аналіз МА незгоди у мовленнєвому спілкуванні.

Список використаної літератури:

1. Велівченко В.Ф. Основи лінгвопрагматики. Навчальний посібник для студентів старших курсів вищих навчальних закладів. — Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2017. — 260 с.

2. Заграновська О.І. Мовленнєві акти незгоди в контексті комунікації / О.І. Заграновська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2014. – Випуск 43. – С. 110–112.

3. Зербіно А.Д. Специфіка типологізації мовленнєвих актів згоди / незгоди у сучасній англійській мові / А.Д. Зербіно // Наукові записки. Серія “Філологічна”. – 2011. – Випуск 19. – С. 18–24.

4. Кенжебалина Г.Н. Лингвопрагматика : учебное пособие для студентов и магистрантов филологических специальностей / Г. Н. Кенжебалина. – Павлодар : Кереку, 2012. – 121 с.

5. Рудик І.М. комунікативно-прагматичні типи висловлювань зі значенням згоди/незгоди в сучасній англійській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2000. – 17 с.

6. Sidney Sheldon, *The Sands of Time*, 427 p.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент В. Ф. Велівченко

ПЕРЕХОДИ ДО ІНШИХ СВІТІВ У АНГЛОМОВНОМУ ФЕНТЕЗІ

Ю. С. Вітковська

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На сьогоднішній день фентезі набуває все більшої популярності як серед дорослих так і серед дітей. Незважаючи на те, що становлення фентезі як жанру художньої літератури відбулося на початку ХХ ст., об'єктом активного наукового розгляду воно стало лише на перетині століть [5]. Проблемою фантастики та фентезі займалися науковці Манахов О., Сеньків О., Яворська Л. [3; 5] та інші. Хоча жанр фентезі розглядався в різних аспектах, образ порталу в англійській літературі ще не був досліджений, тому ця тема є актуальною.

Жанр фентезі поділяється на різновиди за кількома критеріями. За сюжетно-тематичним принципом розрізняють героїчне, епічне та високе (Дж. Р.Р. Толкін, Т. Вільямс, Р. Джордан), готичне або темне (Г. Лавкрафт), гумористичне (Т. Пратчетт), християнське (К. Люїс), історичне (М. Стюарт) фентезі. За направленістю до читачької аудиторії твори цього жанру поділяють на дитячі (Дж. К. Роулінг) та для дорослих (усі вище перераховані автори). За належністю автора до певної національності чи етномовної свідомості розрізняють англійське, українське, слов'янське фентезі тощо [3, с. 122].

Питання фентезі як категорії жанрології досить суперечливе, що зумовлено насамперед відсутністю чітких дефініцій терміна. В оригінальному тексті есе «Про